

A close-up portrait of a woman with long, wavy red hair, blue eye makeup, and red lipstick. She is wearing a light green sweater over a black and white striped shirt. The background is a bookshelf filled with books.

Intervju

Porodična prepiska
kneza Miloša Obrenovića

Legat Joce Vujića

U plejadi slavni Senćana, Jovana Muškatirovića, Jovana Đorđevića, Stevana i Đene Branovačkog i Stevana Sremca, Joca Vujić (1863-1934) Velikoposednik rodom iz Sente, malog gradića na obali Tise, poznati bibliofil zauzeo je značajno mesto jer je svojim neumornim i predanim radom i istraživanjima a naročito sakupljanjem starih knjiga i rukopisa, doprineo proučavanju srpske istorije i istorije Srba u Vojvodini. Svojim dobročinstvima i darovateljstvom postao je najviđeniji kulturni pregalac i najznačajniji donator srpske kulture.

Ličnu biblioteku i zbirku arhivske građe Joca Vujić poklonio je Univerzitetnoj biblioteci u Beogradu krajem 1931. godine. Bibliofil, i zaljubljenik u srpsku knjigu, Joca Vujić sakupljao je godinama stare knjige, ali kako je široko shvatao program svoje biblioteke sakupljao je osim srpskih i hrvatske i slovenačke retkosti od najstarijih dana do najnovijeg doba. Među njima izdanja mletačke štamparije Božidara Vukovića Služabnik iz 1536. godine i Praznični minej iz 1538. godine, prvi Srpski bukvar iz 1739. Godine i prvi srpski časopis Slaveno-Serbski Magazin iz 1768. godine. Jedna od najbogatijih biblioteka za proučavanje nacionalne i kulturne istorije srpskog, ali i drugih naroda sadrži retkosti do kojih se danas teško dolazi. Vujićeva biblioteka je u februaru 2014. godine proglašena za kulturno dobro od velikog značaja.

Sem arhive kneza Miloša Obrenovića u zbirci se nalaze i nekoliko stotina raznih dokume-

nata, akata, kao i pisama znamenitih ljudi sa kraja 17. veka pa sve do skorašnjih dana. Veliki deo zauzimaju dokumenta i pisma uglednih crkvenih ličnosti u Vojvodini. Radi se o prepisci Dimitrija i Ilariona Ruvarca sa raznim crkvenim velikodostojnicima. Među ovom prepiskom, nalaze se i pisma Hristifora Žefarovića, Jovana Muškatirovića, Aleksija Vezilića i mitropolita Vikentija Popovića, Mojsija Petrovića, Stevana Stratimirovića i Pavla Nenadovića. Dobar deo zbirke čine i pisma raznih književnika druge polovine 19. veka i prve polovine 20. veka:

Joakim Vujić, Đorđe Magarašević, Matija Ban, Radoje Domanović, Janko Veselinović, Manojlo Grbić, Vladan Đorđević, Jovan Žujović, Luka Zima, Simo Matavulj, Jaksim Nović-Otočanin, Tihomir Ostojić, Milan Rešetar, Milica Stojadinović-Srpkinja, Milorad Šapčanin i Jovan Jovanović Zmaj, sa književnim sastavima i ilustracijama za njih koje je sam radio. Prepiska uglavnom sadrži materijal koji govori o životu ovih ličnosti i pomaže nam da ličnosti i događaje smestimo u istorijski okvir vremena u kome su živeli i stvarali. Pisma je Vujić marljivo prikupljao godinama i brižno se starao o njima. Najveći deo ove kolekcije kupio je od starog prote i istoričara Dimitrija Ruvarca.

Univerzitetna biblioteka

Univerzitetna biblioteka „Svetozar Marković“ u Beogradu jedna je od najvećih naučnih biblioteka na Balkanu i matična institucija za sve visokoškolske biblioteke u Srbiji, sa najvažnijom funkcijom da odgovori potrebama akademske populacije, studentima, profesorima i istraživačima. Ona je istovremeno i institucija kulture od nacionalnog značaja koja ima važan zadatak i obavezu da

neгује и чува културно-историјско наслеђе Србије и учини га доступним свим заинтересованим корисницима. То је прва намјенски саграђена библиотека 1926. А изградњу је доирала Карнегијева фондација.

Fond UBSM састоји се од збирке монографских и серијских публикација, референсних збирки, збирки рукописа и архивских збирки, посебних колекција и legata, као и збирки докторских и магистарских радова, електронских извора.

U okviru svoje bogate izdavačke delatnosti ove godine je izdala knjigu „Porodična prepiska kneza Miloša Obrenovića“

Knjiga se može svrstati u naučnu studiju koja nam na jedan zanimljiv i intrigantan način približava i objašnjava dragocenu arhivsku građu upravo kroz prepisku kneza Miloša Obrenovića. Prepiska je uvek aktuelna i intrigantna jer svedoči ne samo o kulturnim i istorijskim prilikama jednog doba, već i zato što donosi svojevrsan lični pečat onoga ko je pisao pisma kao i primaoca. Kroz ovu knjigu spoznajemo kneza Miloša Velikog u jednom sasvim novom svetlu kao nežnog i brižnog roditelja, što i te kako menja sliku koju svi mi imamo o čuvenom knjazu.

O ovom izdanju i njenom naučnom radu Razgovaramo sa dr Tatjanom Brzulović Stanisavljević bibliotekarom savetnikom zaposlenoj u Univerzitetској библиотеци „Svetozar Marković“ iz Beograda.

Recite nam nešto o projektu digitalizacije arhivske zbirke Joce Vujića.

Knjiga je rezultat projekta „Digitalizacija i prezentacija kulturnog i naučnog na-

Arhiva porodice Vujić

sleđa Arhivske zbirke Joce Vujića i objavljivanje porodične prepiske kneza Miloša Obrenovića“ koje je sufinansiralo Ministarstvo kulture i informisanja Republike Srbije. Ovaj projekat veoma je važan za razvoj nauke i očuvanje kulturnog nasleđa Srbije u cilju promocije kul-

turne baštine i naglašavanja kulturnih vrednosti. Pre svega se misli na porodičnu prepisku Obrenovića iz pomenute zbirke, koja pruža detaljan i autentičan uvid u formiranje srpske i šire jugoslovenske kulture 19. veka, kao i uvid u porodični život i odnose u porodici dinastije Obrenović.

Budući da je ova prepiska neobjavljena, njeno predstavljanje stručnoj javnosti, ali i široj publici, predstavlja prvorazredni cilj projekta. Kako ova arhivska građa ima izuzetan naučni potencijal to zahteva i njenu zaštitu i trajno pohranjivanje kroz izradu digitalne zbirke. Nakon 83 godine od kada je zbirka prenetu u Univerzitetsku biblioteku, u ovoj knjizi se po prvi put objavljuju izabrana pisma iz porodične prepiske Miloša Obrenovića. Njihovim objavljivanjem ne samo da se želi dati originalan značaj i doprinos istoriji i kulturnoj istoriji Srbije, već i očuvati sećanje na plemenitost onoga ko je ovu arhivu prikupio i darovao.

Vi ste obavili svojevrsan Naučno istraživački rad na temu „Arhivske zbirke u legatima i privatnim kolekcijama u UBSM“ recite nam nešto o tome.

Prvi korak u istraživanju bio je da se celokupna građa istraži, popiše i sistematizuje. Nakon toga urađen je sumarni inventar po svim arhivističkim pravilima. Zadatak sumarnog inventara jeste da opiše inventarne jedinice, poštujući celovitost građe i njenu provinijenciju. U tom smislu, poštovao se redosled građe u zbirci, poštujući već utvrđene inventarne brojeve. Osnovna inventarna jedinica je kutija, osim jedne fascikle i dva svitka. Inventarne jedinice obrađene su onako kako je građa popisana, s tim da brojevi idu u kontinuitetu (od prve do poslednje kutije).

Za svaku inventarnu jedinicu daje se, prema opštim pravilima za izradu sumarnog inventara, oznaka inventarne jedinice, raspon godina građe u inventarnoj jedinici, količina građe u inventarnoj jedinici (raspon inventarnih brojeva i ukupan broj listova), sumarna i kratka sadržina građe u inventarnoj jedinici, primedbe i popis dokumentata sa oznakom mesta i datuma. Kao pomoćno informativno sredstvo pridodati su imenski i geografski registar, urađeni po azbučnom redu. Nakon toga, pošto je već postojao uvid u kompletnu bogatu zbirku arhivske građe odabrana su pisma za digitalizaciju. Ta pisma su pažljivo danima analizirana, iščitavana i transkribovana. Taj dragoceni i veoma vredan materijal pretočen je u knjigu.

Kako ste se odlučili baš za ovaj deo arhivske zbirke Joce Vujića?

U okviru obimne prepiske, koja broji više stotina dokumenata, postoje i druga pisma kneza Miloša ili ona koje je on primao od raznih ljudi, poput pisama upravitelja imanja, advokata, bankara, državnika, no pisma članova njegove porodice svojim značajem daleko nadilaze druga. Smatrala sam da je porodična prepiska kneza Miloša Obrenovića najvrednija i sa najviše potencijala za naučna istraživanja. Sačuvana kroz decenije, stigla je do ruku Joce Vujića i, kao njegov poklon, prispela u Univerzitetsku biblioteku. Pisma koja je knez Miloš pisao sinu i ćerki predstavljaju nam ga u jednom potpuno novom svetlu, kao brižnog i nežnog oca. Tako u pismima Mihailu savetuje sina da živi uredno i da ne rasipa novac, a ćerki Petriji daje savete oko vaspitanja dece.

Za istoričare su posebno interesantna ona Petrijina pisma koja opisuju bunu iz 1848. godine

i ona u kojima Miloša izveštava o postepenom jačanju antikarađorđevićevske struje u zemlji. Ova pisma ilustruju veliku ljubav i poštovanje dece prema ocu, govore o osećanju odgovornosti, pre svega porodične, ali u Mihailovom slučaju, i dinastičke odgovornosti. Pisma nam dočaraju težnju da se u teškim godinama izganstva kneza Miloša i njegove porodice sačuva porodica na okupu, bliskost koja je bila jedna od garanta da će porodica Obrenović ponovo povratiti srpski presto

Tatjana, možete li izdvojiti neke detalje prepiske koji su na Vas ostavili utisak?

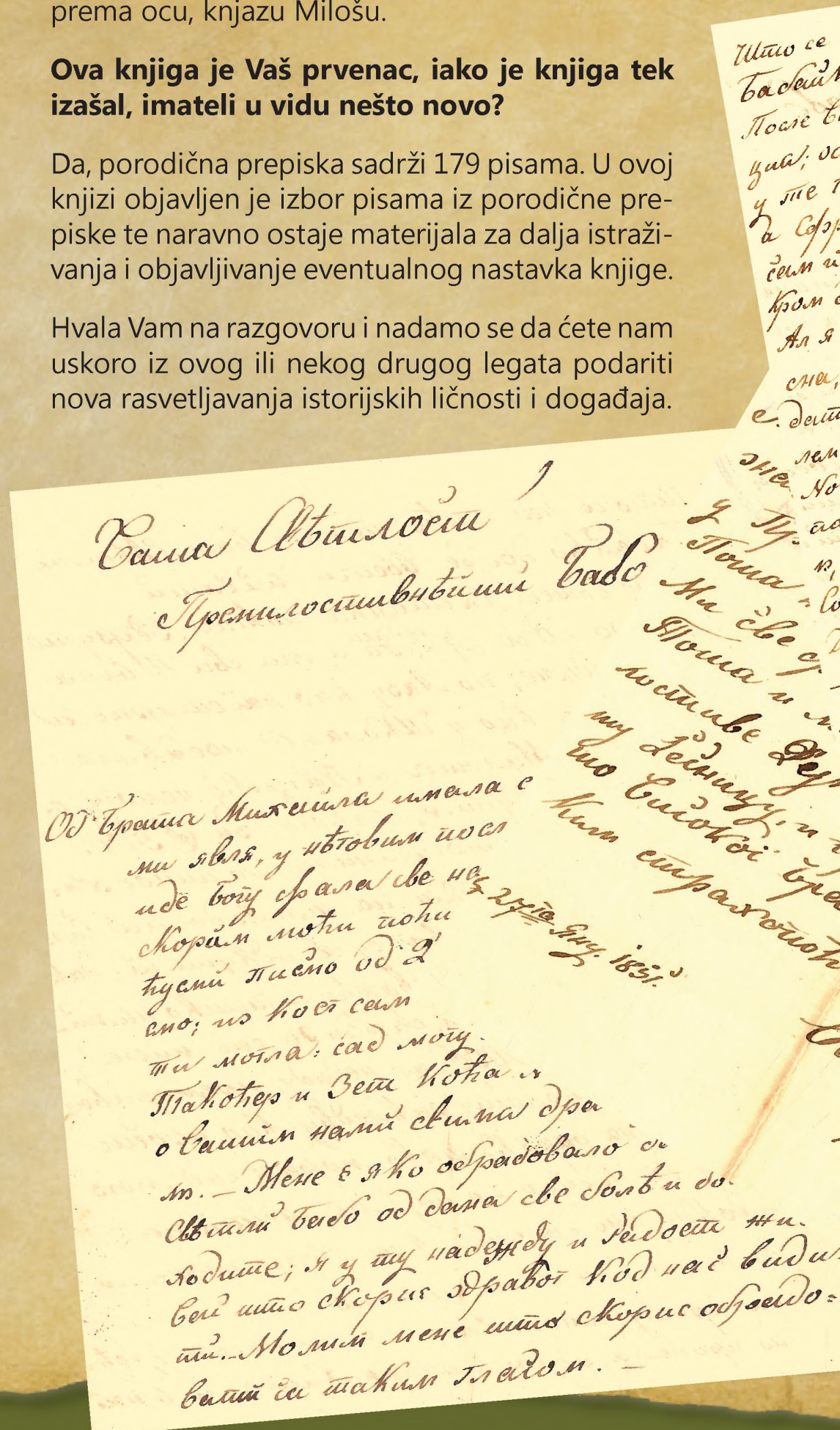
Meni su lično bila najzanimljivija Petrijina pisma ocu knezu Milošu. Sačuvano je 19 njenih pisama. Pisana su sa njenog imanja Varadije, iz Zemuna, Vršca, Medahije. Pisana su rukom i potiču iz perioda 1846-1858. godine. Pisma su uglavnom čestitke za praznike: Uskrs, Božić i Novu godinu. U nekim pismima ga obaveštava o svom zdravlju i o svojim sinovima. Piše mu da je u toku regrutiranja mladića starosti od 20 do 27 godina i o ovom strahu jer su joj sva četiri sina tih godina. Jevremu i Lazu uspela je da oslobodi vojske jer ih u školu, a za Miloša i Nastasa je morala da plati da bi ih oslobodili vojske. No, to ipak ne garantuje sigurnost jer ako ne budu imali dovoljno vojnika, ništa ih ne može spasiti. Kroz neka pisma se provlači priča o ergelama konja i njihovom preseljenju u Vlašku. Piše mu kako je srećno rasprodala ergelu konja i kako će mu ispručiti novce kada se budu videli. Neka pisma su važna za istoriju jer se spominje buna iz 1848. godine. U nekim pismima vide se nagoveštaji Miloševog povratka u Srbiju. Izveštava ga o raspoloženju u Srbiji za njegov povratak na presto, skreće mu pažnju da je neki Lakić iz Rume, koji je došao k njemu, potplaćen od srpske vlade da ga ubije, i da se od njega čuva. Kroz sva njena

pisma provlači se neizmerna ljubav i poštovanje prema ocu, knjazu Milošu.

Ova knjiga je Vaš prvenac, iako je knjiga tek izašla, imateli u vidu nešto novo?

Da, porodična prepiska sadrži 179 pisama. U ovoj knjizi objavljen je izbor pisama iz porodične prepiske te naravno ostaje materijala za dalja istraživanja i objavljivanje eventualnog nastavka knjige.

Hvala Vam na razgovoru i nadamo se da ćete nam uskoro iz ovog ili nekog drugog legata podariti nova rasvetljavanja istorijskih ličnosti i događaja.

Transkripcija pisma

Ibr. 1924

Vršac, 27. januar 1851.

Vaša svetlost, premilostivejši babo!

Od brata Mihaila imala sam dva pisma, di mi javlja, u njegovom poslednjem, da Vama ide, Bogu fala, sve najbolje; da ćete se skorim moći poći natrag; i priključuje mi pismo od doktora Helijuz, iz kojeg sam se sama bolje osvedočiti mogla; sad mogu bez brige biti. Također i zet Koča mi isto piše o Vašem nama svima dragocenom zdravlju. Mene je jako obradovalo da se Vi, naš svetli babo, od dana sve bolje i bolje nahodite. Ja u tu nadeždu i radost živim Vas što skorije zdravog kod nas viditi. Molim mene što skorije obradovati sa takim glasom. Što se nas tiče nemam Vam, svetli babajko, dobre vesti pisati. Posle Vašeg sastanka počeše regrutacija; od 20 do 27 godina, di su mi svi četiri sina u te godine. No Lazu kao najstarijega, a Jevrema kao u školama, izbavila sam ih; al Miloša i Naciku ne mogu, okrom da ih otkupim, svakoga za 500 forinti. Al ja sam i to učinila, no što je hasna, ako budne rat pa nemaju dosta soldati, uzmu i one koji su se otkupili. Daklem, idu samo na prevarku – teško nami! No misleći imam barem zasad mira, pa položim 1.000 forinti; al ne dadu, premorivaju decu da položu zakletvu kao prost soldat na barjak; tako moram sad moju decu da krijem po tuđim mestima – dokle smo došli! A porez ne znamo di ćemo pre da platimo. Za ergelu imam čast javiti da sam srećno prodala, osim dva stara hata i šest najgorih različitih kobila. Kada se sastanemo imaću čast Vami račun i novce predložiti.

Mi ovde danas zbog snega ništa ne znamo, tako lepo vreme imamo kao u proleće; za žita je jako škodljivo. Toša nam je došo pre blagih danova. Mi se, fala Bogu, svi zdravo nahodimo. Toša i moja deca celivaju Vam milostive ruke, također i ja ljubim Vašu desnicu, i preporučujemo se svi Vašoj visokoj blagonaklonosti sa svakim strahopćitanjem.

Vaše svetlosti
najponiznija kćer
Petrija

Pripravil: **Miroljub Stojanović**
Foto: **Nataša Matović**
Arhiva porodice Vujić